

Warszawa, 28 września 2023 r.

Prof. dr hab. Sławomir Łodziński
Wydział Socjologii
Uniwersytet Warszawski

**Recenzja pracy doktorskiej
pani Karoliny Sydow
pt. „Między badaniem antropologicznym a aktywizmem społecznym: optymalizacja
funkcjonowania lokalnych wspólnot z udziałem migrantów. Na przykładzie Poznania”
praca doktorska (forma cyklu tematycznego artykułów),
promotor: prof. UAM dr hab. Jacek Schmidt,
Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa,
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Poznań 2023**

1. Przedmiot i cel rozprawy doktorskiej (uwagi ogólne)

Celem rozprawy doktorskiej pani Karoliny Sydow pt. „Między badaniem antropologicznym a aktywizmem społecznym: optymalizacja funkcjonowania lokalnych wspólnot z udziałem migrantów. Na przykładzie Poznania” przedstawionej w formie cyklu artykułów i raportów badawczych jest opis badań i działań, jakie autorka samodzielnie oraz z innymi badaczami prowadziła na rzecz integracji cudzoziemców w Poznaniu oraz w okolicznych miejscowościach (powiatach/gminach). Jak wielokrotnie pisze autorka jej rozważania dotyczyły optymalizacji funkcjonowania społeczności lokalnych, które stają się (lub też już są) zróżnicowane kulturowo ze względu na fakt, że ich członkami (mieszkańcami) stają się lub już są cudzoziemcy.

Recenzowany cykl artykułów składa się z siedmiu tekstów¹. Znajdują się wśród nich opublikowane autorskie artykuły naukowe, wieloautorskie opracowania o charakterze raportów badawczych, rozdział w publikacji zbiorowej oraz manuskrypt, otwierających ten cykl. Poprzedza je krótkie wprowadzenie autorki zawierające charakterystykę recenzowanego cyklu, wykaz znajdujących się w nim tekstów oraz same już teksty. Zaznacza ona w nim, że podjęcie tematu integracji cudzoziemców (migrantów) w Poznaniu wynikało z jej studiów antropologicznych oraz zainteresowań osobistych. Przedstawia się ona jako zwolenniczka antropologii społecznie zaangażowanej i aktywistycznej, tj. takiego prowadzenia badań, które opierają się na świadomym zaangażowaniu w proces wytwarzania wiedzy i praktycznego wdrażania wyników przeprowadzonych badań.

W prezentowanym cyklu artykułów opisuje ona swoje doświadczeniach zarówno jako badaczki – antropolożki, jak i praktyczki – współzałożycielki i członkini organizacji pozarządowej stale współpracującej z samorządami różnych szczebli na terenie Poznania i okolicznych miejscowości (miało to na celu prowadzenie badań antropologicznych „u siebie”,

¹ Zgodnie z artykułem 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2023.0.742) ust. 3 rozprawę doktorską może stanowić „praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej”. Łączna liczba punktów wg wykazu ministerialnego wynosi 96.

czyli *anthropology at home*)². Jej aktywność w tym zakresie obejmowała ponadto udział w przygotowywaniu programów i rekomendacji dla lokalnej (miejskiej) polityki dotyczącej integracji cudzoziemców. Wszystkie wspomniane aspekty jej ról społecznych znajdują odzwierciedlenie w tekstach recenzowanego cyklu. One wszystkie tworzą zwartą tematycznie i logicznie powiązaną całość. Jak podkreśla Doktorantka, charakteryzuje ona tam przykłady łączenia badań naukowych z działaniami społeczno-praktycznymi, zwracając przy tym uwagę na wykorzystanie metod etnograficznych i podejścia antropologicznego.

Chciałbym podkreślić znaczenie naukowe tego cyklu i osiągniętych przez Autorkę wyników badawczych. Po pierwsze, jest to przykład ważnej (i do pewnego stopnia pionierskiej w skali kraju) pracy badawczej (jak i dużej części środowiska antropologów w Poznaniu), która opierała się na próbach przekraczania podziału na teorię i praktykę oraz potrzebie wprowadzania uzyskanej wiedzy do praktyki społecznej i administracyjnej władz samorządowych. Polegało ono na przekazywaniu ich przedstawicielom wyników badań, rozwijaniu ich wiedzy o migracjach i problemach integracji, zwracaniu uwagi na lokalne (regionalne) uwarunkowania omawianych procesów, zabieraniu głosu w debacie publicznej na te tematy oraz oczekiwaniu na zmiany w polityce wobec cudzoziemców związane z przygotowywanymi rekomendacjami. Miało to doprowadzić do bardziej efektywnej pracy urzędów i zadowolenia samych imigrantów jako nowych mieszkańców miasta. W tym sensie Autorka omawianego cyklu przedstawia nam trudny obraz wprowadzania antropologicznego podejścia w ramy codziennej praktyki lokalnych instytucji publicznych. I warto w tym miejscu podkreślić przykład stałej współpracy urzędu Miasta Poznania z instytucją naukową regularnie prowadzącą w tym mieście badania dotyczące migracji.

Po drugie, cykl ten artykułów jest także interesującym przeglądem badań autorki (jak i całego ośrodka poznańskiego) dotyczącego ewolucji nastawień samorządowych władz lokalnych (tj. głównie radnych miasta Poznania) wobec migracji i cudzoziemców stających się mieszkańcami dużego miasta. Choć władze te mają decydujący głos w podejmowaniu działań dotyczących cudzoziemców na swoim terenie, to w polskiej literaturze naukowej rzadko poświęcano im uwagę. Prace Autorki cyklu wyróżniają się pozytywnie ze względu na stałość jej zainteresowań tą problematyką. Jak sama ona wspomina w jednym ze swoich tekstów w Poznaniu można było zauważyć w ostatnich latach intensyfikację działań integracyjnych dotyczących imigrantów, których wcześniej praktycznie nie było. Właśnie ten punkt związany z brakiem odpowiednich działań i oferty dla cudzoziemskich mieszkańców Poznania był bezpośrednim motywem jej badań wśród samorządowców i poznania czynników wpływających na sposób ich myślenia o imigrantach.

Po trzecie, recenzowany cykl artykułów jest także ważny metodologicznie w polskiej literaturze migracyjnej. Pokazuje on wyraźnie, jak i przy pomocy jakich metod badawczych mogą być wykorzystywane dane z badań ilościowych i jakościowych w praktyce działania samorządu lokalnego. Warto w nich zauważyć także zawartą ciekawą dyskusję dotyczące

² Autorka tej pracy w 2010 r. dołączyła do uniwersyteckiego Centrum Badań Migracyjnych (CeBaM) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w którym uczestniczyła kilkakrotnie w badaniach zespołowych dotyczących migrantów w Poznaniu (www.cebam.pl). Jest na także założycielką i członkinią Fundacji Centrum Badań Migracyjnych (jej rola polega na inicjowaniu działań fundacji i ich nadzorowaniu, a także na budowaniu i rozwijaniu współpracy z samorządem i innymi organizacjami w Polsce) Ponadto jej aktywność obejmowała współpracę z jednostkami samorządowymi, m.in. udział w procesie przygotowywania lokalnej polityki dotyczącej migracji i integracji. Autorka wykorzystuje i opisuje w tym cyklu ponad dziesięcioletnie doświadczenia ze swojej współpracy i kierowania grantami dotyczącymi form wsparcia skierowanych do cudzoziemców z Poznania i Wielkopolski. Wymagało to od niej także współpracy ze wszystkimi organizacjami i osobami zaangażowanymi w te działania, tj. grantodawcami, instytucjami samorządowymi i samymi imigrantami.

prezentowania uzyskanych danych i próby przesunięcia uwagi nie tylko na same statystyki, ile także na wyniki pochodzące z studiów przypadków (*case studies*) i wywiadów jakościowych.

Cykl artykułów i prac badawczych Autorki budzi także uwagi krytyczne. W tym miejscu wskazałbym na trzy bardziej ogólne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy pytania, co miała na myśli Autorka tego cyklu, kiedy pisała o optymalizacji funkcjonowania lokalnych wspólnot z udziałem migrantów (takie sformułowanie znajduje się w tytule cyklu)? O jaką optymalizację (a jest to termin raczej techniczny i podatny na różne interpretacje) autorce chodzi? W jakich dziedzinach życia społecznego i publicznego? Jaki jest lub może być optymalny jej model w wypadku Poznania i województwa wielkopolskiego? Jakie mogą być oczekiwania pod tym względem kierowane od strony władz samorządowych, jak i samych mieszkańców oraz migrantów? Jak powinien wyglądać, jej zdaniem, stan docelowy relacji społecznych między nimi w Poznaniu? Ja nie znalazłem odpowiedzi na te pytania w załączonych tekstach.

Po drugie, zabrakło mi w tym cyklu artykułów szerszej dyskusji o różnych koncepcjach integracji imigrantów i tworzonych wobec nich podstaw instytucjonalnych polityki integracji. W literaturze przedmiotu i analizach doświadczeń płynących z innych krajów europejskich mamy do czynienia z ożywioną dyskusją w tej dziedzinie. Dotyczy to m.in. koncepcji „spójności społecznej” i „emplacement”, czyli zwrócenie uwagi na całość otoczenia społecznego (na całą społeczność lokalną), w którym znajdują się migranci³. Ważny jest tutaj także zwrot w kierunku *conviviality* (towarzyskości) rozumianej jako umiejętność życia razem i zwrócenie uwagi na codzienną wielokulturowość mieszkańców⁴. Podkreśla się również obecnie potrzebę partycypacji politycznej i administracyjnej migrantów (nie są oni tylko biernymi uczestnikami procesów integracji) oraz znaczenie wymiaru ekonomicznego integracji (rolę rynku pracy) jako jednego z decydujących czynników udanej ich adaptacji.

I po trzecie wreszcie zabrakło mi próby porównań prowadzonych działań integracyjnych w Poznaniu z aktywnością władz innych miast w Polsce (jak np. z Gdańskiem, Wrocławiem lub Warszawą), które także podjęły próby (w podobnym także czasie) wypracowania własnych, miejskich polityk integracji migrantów⁵. W ocenie dotychczasowych tych działań – jeszcze przed przyjęciem ukraińskich obywateli po wybuchu wojny w Ukrainie w lutym 2022 r. – zwracano uwagę, że kształtowanie tych polityk było związane głównie jedynie z uchwalaniem strategii działań, ustalaniem agendy ważnych problemów i formułowanie rekomendacji dla tej polityki. Jednym z ważniejszych czynników wzmacniających działania integracyjne na poziomie tych miast była także dostępność środków europejskich oraz ich wykorzystanie przez organizacje pozarządowe. Wpłynęło to na budowanie świadomości potrzeb migrantów oraz wyzwań związanych z zarządzaniem procesem integracji⁶.

³ Por. np. <https://www.iom.int/migrant-integration-and-social-cohesion>; Susanne Wessendorf, Jenny Philimore, *New Migrants' Social Integration, Embedding and Emplacement in Superdiverse Contexts*, „Sociology” 2019, 1 (53), s. 123-138.

⁴ Por. https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/superdiversity-and-conviviality-exploring-frameworks-doing-ethnography-southern_en.

⁵ Por. <https://www.miasta.pl/aktualnosci/standard-minimum-w-integracji-imigrantow-w-56-samorzadach-metropolii>; <https://www.gdansk.pl/laczy-nas-gdansk/faq-model-integracji?lang=pl>; <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/konsultacje-jaka-ma-byc-lokalna-polityka-integracyjna>.

⁶ Por. Patrycja Matusz-Protasiewicz, Leszek Kwieciński, *Kształtowanie lokalnych polityk integracji imigrantów — działania władz Gdańska i Wrocławia*, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje” 2018, 4(43), s. 125-142.

2. Struktura i treść rozprawy w formie cyklu artykułów (uwagi szczegółowe)

Uwagi redakcyjne. Recenzowany cykl artykułów składa się z siedmiu tekstów. Znajdują się wśród nich opublikowane autorskie artykuły naukowe, opracowania o charakterze raportów badawczych, rozdział w publikacji zbiorowej oraz manuskrypt, otwierający cały cykl. Poprzedza je krótkie wprowadzenie autorki zawierające charakterystykę recenzowanego cyklu, wykaz znajdujących się w nim tekstów oraz same już teksty. Wśród tych artykułów znajdują się dwa teksty współautorskie - jeden (tekst nr 3), w którym doktorantka oceniała swój wkład na 33%, oraz drugi (tekst nr 4), w którym doktorantka oceniała swój wkład na 50%. Jej wkład w każdym z tych tekstów obejmował wszystkie czynności związane z procesem badawczym i autorstwem (odpowiednie oświadczenia o współautorstwie znajdują się w dokumentacji procedury doktorskiej). Objętość całego tego cyklu liczy 296 stron.

Choć teksty te tworzą czasową i logiczną całość związaną z ich tematyką oraz z czasem ich powstawania, to krytyczną uwagę budzi nierównowaga między poszczególnymi tekstami. Dotyczy to zwłaszcza tekstów nr 3 i nr 4 mających charakter raportów badawczych, które zdecydowanie objętościowo dominują na tle całego cyklu (s. 78-249)⁷. Obok nieuniknionych powtórzeń między nimi (zostały one opublikowane kolejno w latach 2020 i 2022) są w ich ramach takie fragmenty, które mają charakter czysto sprawozdawczy i informacyjny, nie były one bowiem przygotowywane jako teksty naukowe i były kierowane do innego kręgu odbiorców, czyli głównie do władz samorządowych⁸.

Tekst nr 1 (manuskrypt) pt. „Między nauką a aktywizmem – o łączeniu działań badawczych z zaangażowaniem społecznym w tematyce migracyjnej” (s. 12-48). Jest to najważniejszy artykuł w tym cyklu. Podsumowuje on całą dotychczasową wiedzę i wieloletnie doświadczenia autorki z łączenia przez nią badań antropologicznych (społecznych) z jej działalnością na rzecz integracji cudzoziemców w Poznaniu i szerzej w Wielkopolsce. Ma on w dużym stopniu charakter auto-etnograficzny, gdyż autorka opisuje w nim ewolucję swojego zaangażowania badawczego i publicznego w sprawy migracji oraz migrantów poczynając od 2010 r. Początkowo były one związane z udziałem w badaniach o charakterze akademickim, a później już występowaniem jako przedstawicielki organizacji pozarządowej i osoba biorącej aktywny udział w debacie publicznej na temat integracji cudzoziemców.

Jest to ważny i ciekawy tekst. Pokazuje on po pierwsze, zmiany języka i kategorii pojęciowych w debacie publicznej na ten temat w okresie ostatniej dekadzie, tj. ewolucji od kategorii „mieszkańca miasta / regionu” do kategorii „dostępności”. Po drugie, przedstawia on dylematy władz lokalnych związane z przedstawianiem cudzoziemców, tj. podkreślaniem ich różnorodności kulturowej i pochodzenia etnicznego w postaci organizacji tzw. „jarmarków etniczności” lub też poszukania podstaw szerszej wspólnoty lokalnej w postaci prowadzenia kampanii „Wspólny Poznań”. I po trzecie, opisuje on stopniowe inicjowanie zmian w polityce władz miejskich wobec integracji imigrantów. Na szczególną uwagę zasługują również rozważania autorki o kwestiach etycznych prowadzenia swoich badań oraz problemów z występowania w różnych rolach społecznych (s. 29, 31-32). Cały tekst jest ważną próbą w polskiej literaturze migracyjnej usystematyzowania problemów związanych z prowadzeniem badań przez osobę zaangażowaną w inicjowanie zmian społecznych we

⁷ W recenzji odwołuję się do numeracji stron tekstów w całym cyklu, a nie numeracji stron w każdym z tych tekstów.

⁸ Na przykład dotyczy to bardzo rozbudowanej Tabeli nr 8 w tekście nr 4 opisującej inicjatywy na rzecz cudzoziemców zajmującej 11 stron, od strony 232 do strony 243.

współpracy z uczelnią wyższą, organizacją pozarządową i lokalnymi instytucjami samorządowymi. Wprowadza w ten sposób istotne wyzwania dotyczące uprawienia studiów migracyjnych w naszym kraju.

Tekst nr 2 pt. „Których imigrantów przyjemy? Społeczno-kulturowe aspekty konstruowania dyskursu samorządowego na temat wspólnoty lokalnej”⁹ (s. 48-76). W tym artykule autorka przedstawiła wnioski z jej badań dotyczących postaw poznańskich samorządowców (członków Rady Miasta Poznania) wobec cudzoziemskich mieszkańców, które przeprowadziła wśród (w latach 2016-2017 r. W ich wypowiedziach uwidocznili się, jej zdaniem, podział na dwie kategorie migrantów – uchodźców (których samorządowcy uważali za osoby niepożądane) i „migrantów”, którzy ze względu na swój status (np. studenci zagraniczni) lub podejmowanie pracy byli traktowani jako osoby pożądane (jest on mocno obecny w całej literaturze poświęconej odbiorowi kryzysu migracyjnego w Polsce w 2015-2016 r.). Ważnym wnioskiem autorki jest również zwrócenie uwagi na sprzeczność między deklarowaną przez samorządowców otwartością na „innych” i ich potrzeby a kulturowym (etnicznym) partykularyzmem i niechęcią wobec wybranych grup migrantów. To jest ciekawy wkład do antropologicznej dyskusji o postrzeganiu przez władze pożądanych mieszkańców oraz „nie mieszkańców” w społeczności lokalnej (miasta Poznań) oraz akceptacją cudzoziemców „cichych” i tych, którzy są „zbyt aktywni” i uważani przez to za zbyt roszczeniowych.

Tekst nr 3 pt. „Potrzeby mieszkańców i mieszkanki Poznania z doświadczeniem migracyjnym dotyczące integracji społecznej”¹⁰ (s. 78-178/188). Jest to objętościowo duży diagnostyczny raport, bogaty w liczne dane i informacje. Przedstawia on wyniki badania przeprowadzonego przez autorkę cyklu wraz z zespołem Centrum Badań Migracyjnych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu od października 2021 do stycznia 2022 r. Jego celem było poznanie aktualnej sytuacji oraz potrzeb mieszkańców i mieszkanki Poznania z doświadczeniem migracyjnym, którzy planują osiedlić się w Poznaniu. Podejmował on także kwestie integracji migrantów w kontekście miejskiej polityki społecznej.

Jest on o tyle ważny, gdyż podkreśla konieczność (niezależnie od polityki na poziomie centralnym/krajowym) tworzenia własnych regionalnych (lokalnych/miejskich) dokumentów strategicznych i prowadzenia polityki dotyczących integracji cudzoziemców. Wiele z tych działań może być (i jest) realizowana jedynie przez samorządy, stąd świadomość lokalnych uwarunkowań pozostaje tutaj niezbędna. Widać to zwłaszcza w opracowaniu rekomendacji dla takiej polityki (widać w nich właśnie rolę antropologii zaangażowanej). W obszarze dotyczącym integracji migrantek i migrantów oraz społeczeństwa przyjmującego ważne jest jak najwcześniejsze rozpoczęcie działań integracyjnych, dostosowanie ich do lokalnej/regionalnej specyfiki oraz przekonanie lokalnych społeczności o potrzebie podejmowanych właśnie takich inicjatyw. Równie ważne są w nim uwagi dotyczące regulacji dostępności (z perspektyw cudzoziemców), które dotyczą spraw komunikacyjnych oraz zamieszczanie ważnych informacji dla cudzoziemców w sposób możliwy do przetłumaczenia lub przedstawionych w „łatwym języku polskim”.

⁹ Karolina Sydow, *Których imigrantów przyjemy? Społeczno-kulturowe aspekty konstruowania dyskursu samorządowego na temat wspólnoty lokalnej*, „LUD. Organ Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego” 2022, T. 106, s. 108–136.

¹⁰ Izabela Czerniejewska, Izabella Main, Karolina Sydow, *Potrzeby mieszkanki i mieszkańców Poznania z doświadczeniem migracyjnym dotyczące integracji społecznej*, Fundacja Centrum Badań Migracyjnych, Poznań 2022. Wkład pani Karoliny Sydow wynosi 33% i obejmuje wszystkie czynności związane z procesem badawczym (projektowanie, prowadzenie, analizę, formułowanie wniosków).

Tekst nr 4 pt. „Specyfika migracji w województwie wielkopolskim z uwzględnieniem społecznej integracji migrantów” (s. 190-249)¹¹. W opracowaniu została przedstawiona charakterystyka imigracji do województwa wielkopolskiego i mieszkających w nim imigrantów. Głównym celem było rozpoznanie sytuacji integracji społecznej migrantów w tym regionie w kontekście wyzwań polityki społecznej. Duża jego część jest poświęcana omówieniu kwestii prawnych związanych z legalizacją pobytu cudzoziemców oraz zdań instytucji publicznych związanych z ich pobytom. Autorka podkreśla, że w badaniach nad migracjami obserwujemy obecnie zwrot ku lokalności, czyli większe skupienie uwagi na roli miast i samorządów lokalnych w polityce migracyjnej, a zwłaszcza w polityce integracyjnej. Lokalny poziom integracji jest o tyle ważny, gdyż procesy w tym zakresie przebiegają w konkretnej społeczności i miejscu, w którym mieszkają cudzoziemcy. W obecnej sytuacji w Polsce, kiedy takiej centralnej i krajowej polityki nie ma, wiele zależy od aktywności samorządów.

Tekst nr 5 pt. „(Nie)widzialni mieszkańcy. Dyskurs o imigrantach i roli miasta w ich wspieraniu na przykładzie Poznania” (s. 250-272)¹². Tekst dotyczy reakcji przedstawicieli władz lokalnych na migrację i imigrantów oraz tego, jakie czynniki wpływają na podejmowanie w mieście działań dotyczących cudzoziemskich mieszkańców. Wypowiedzi badanych radnych wskazywały, zdaniem Autorki, że nie ma potrzeby przygotowania przez miasto oferty skierowanej specjalnie do tej grupy. Większość cudzoziemskich mieszkańców była bowiem „niewidzialna” dla władz miast, a ci cudzoziemcy, których się dostrzegano albo którzy wyraźnie się wyodrębniali byli traktowani jako dobrze zaadaptowani do naszych warunków. Jak podkreśla Autorka, opinie samorządowców pokazują współwystępowanie różnych dyskursów na temat integracji, a największy wpływ miał tutaj dominujący dyskurs medialno-rządowy, którego oddziaływanie najsilniej ujawnia się w odwoływaniu się do wydarzeń pochodzących z kryzysu uchodźczego z lat 2015-2016.

Tekst nr 6 pt. „Imigrant jako mieszkaniec miasta. Antropologiczne refleksje nad społecznym konstruowaniem cudzoziemców w dyskursie unijnym i samorządowym”¹³ (s. 273-280). Tekst dotyczy opisu doświadczeń autorki związanych ze współpracą z grantodawcą i podmiotami samorządowymi w trakcie przygotowania i realizacji projektu „Aktywni migranci na lokalnym rynku pracy. Projekt współpracy polsko-niemieckiej” (AMIGA). To jest o tyle ciekawy tekst, gdyż analizuje się w nim retorykę dokumentów unijnych oraz potrzebę stosowania opisu liczbowego i używania określonych kategorii w odniesieniu do cudzoziemców (w tym kategorii osób „wykluczonych społecznie”).

Tekst nr 7 pt. „O meandrach założeń i realizacji inicjatyw na rzecz imigrantów. Na przykładzie projektu AMIGA” (s. 281-296)¹⁴. Tekst ten również bazuje na

¹¹ Izabela Czerniejewska, Karolina Sydow, *Specyfika migracji w województwie wielkopolskim z uwzględnieniem społecznej integracji migrantów* Obserwatorium Integracji Społecznej, Poznań 2020. Wkład pani Karoliny Sydow wynosi 50% i obejmuje wszystkie czynności związane z procesem badawczym (projektowanie, przeprowadzenie desk research, analizę, formułowanie wniosków).

¹² Karolina Sydow, *(Nie)widzialni mieszkańcy. Dyskurs o imigrantach i roli miasta w ich wspieraniu na przykładzie Poznania*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2017, nr 2 (164), s. 143-166.

¹³ Karolina Sydow, *Imigrant jako mieszkaniec miasta. Antropologiczne refleksje nad społecznym konstruowaniem cudzoziemców w dyskursie unijnym i samorządowym*, w: N. Bloch, I. Main, K. Sydow (red.), *Nie dość użyteczni. Zmagania imigrantów na lokalnym rynku pracy*, Centrum Badań Migracyjnych UAM, Poznań 2015, s. 25-32.

¹⁴ Karolina Sydow, *O meandrach założeń i realizacji inicjatyw na rzecz imigrantów. Na przykładzie projektu AMIGA*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2015, nr 2, s. 181-196.

doświadczeniach płynących z przygotowanego przez autorkę projektu wdrożeniowego „AMIGA”. To dwuletnie przedsięwzięcie w głównej mierze dotyczyło bezpośrednich form wsparcia skierowanych do cudzoziemców w Poznaniu i w Wielkopolsce. Autorka omówiła w nim specyfikę współpracy realizatorów projektów z instytucjami, które odegrały kluczową rolę zarówno na etapie przygotowania projektu, jak i jego realizacji. Z jednej strony tekst odnosi się do „semantycznego” wpływu UE, a z drugiej strony uwzględnia on specyfikę współpracy antropologów z władzami regionalnymi i tym, co mogli oni zyskać na kontaktach z samorządami lokalnymi.

3. Zakończenie

Osobiście żałuję, że Autorka recenzowanego cyklu przy takiej wiedzy i doświadczeniu badawczym nie przygotowała własnej autorskiej rozprawy poświęconej kwestiom kreowania polityki integracji imigrantów w Poznaniu (i województwie wielkopolskim) ujmowanej z perspektywy zaangażowanej antropolożki w zmianę społeczną. Ma tylko nadzieję i wierzę w to, że w przyszłości cała ta problematyka znajdzie się w jej pracy habilitacyjnej.

Recenzowany cykl artykułów pt. „Między badaniem antropologicznym a aktywizmem społecznym: optymalizacja funkcjonowania lokalnych wspólnot z udziałem migrantów. Na przykładzie Poznania” traktowany jako rozprawa doktorską pani Karoliny Sydow uważam za spełniającą warunki stawiane tym pracom. Mamy w nim zarówno dojrzałe artykuły naukowe, jak i raporty badawcze przynoszące istotne informacje na temat sytuacji migracyjnej w Poznaniu oraz podejmowanych działań na rzecz integracji cudzoziemców. Autorka próbowała odpowiedzieć na pytania dotyczące roli i reakcji władz lokalnych (głównie Poznania) na imigrację i zwiększającą się liczbę mieszkańców mających rodowód imigracyjny. Poszukując na nie odpowiedzi wykorzystywała ona dane pochodzące z badań terenowych, jak i z źródeł zastanych oraz literatury przedmiotu. Zwróciła także ona uwagę na kwestie etyczne związane z prowadzeniem badań łączących się z aktywnością publiczną. Wszystkie zawarte w cyklu teksty stanowią ważny przyczynek do obecnej dyskusji o migracjach w Polsce i udziale w nich przedstawicieli nauk społecznych.

Formułując ogólną opinię o ocenianej dysertacji doktorskiej, stwierdzam, że cykl ten stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a jej Autorka dysponuje niezbędną wiedzą w dziedzinie etnologii i studiów kulturowych oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Mając powyższe na uwadze uznaję, że recenzowana praca doktorska pani Karoliny Sydow spełnia wymogi określone w art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2023.0. 742) i stawiam wniosek o jej przyjęcie i dopuszczenie do dalszych etapów postępowania.

Sławomir Łodziński

Sławomir Łodziński